

U školskoj godini 2022./2023. ispituju su sljedeća književna djela:

1. **Ujević, Tin, izbor iz poezije**
2. **Krleža, Miroslav, Gospoda Glembajevi**
3. **Novak, Vjenceslav, Posljednji Stipančići**
4. **Goethe, Johann Wolfgang, Patnje mladog Werthera.**

Johan Wolfgang Goethe (1749. – 1832.)

"PATNJE MLADOG WERTHERA"

ROMANTIZAM

- romantizam – obuhvaća razdoblje od kraja 18.st. do prve polovice 19. st.
- vrhunac doživljava između 1800. i 1830.
- naziv – roman/romantičan
- javlja se u vrijeme velikih društvenih i povijesnih promjena: propadanje feudalizma i jačanja građanske klase
- te promjene utjecale su i na životni nazor tadašnjeg čovjeka jer nisu donijele ono očekivano – slobodu, bratstvo i jednakost
- u tadašnjem čovjeku javlja se razočaranje, pesimizam i klouće
- nositelj romantičarskog pokreta bila je građanska klasa, premda je u redovima romantičara bio i znatan broj plemića

- KNJIŽEVNA TEMATIKA ROMANTIZMA -

1. **intimna tematika (Goethe, Lamartine)**
2. **nacionalno-povijesna (Hugo)**
3. **pejzažna tematika (Byron, Wordsworth)**
4. **mistična tematika (Poe)**

- ZNAČAJKE ROMANTIZMA –

1. odbacivanje klasicizma
2. isticanje osjećaja
3. štovanje prirode
4. razočarenje i pesimizam (“svjetska bol”)
5. zanimanje za povijest
6. važna je originalnost

- ljubavni roman

- tema: ljubav

- epistolarni roman – roman u obliku pisama

- roman započinje dolaskom Werthera, mladog slikara, u gradić We s namjerom da razriješi pitanje nasljedstva svoje majke, a ujedno da u samoći i radu zaboravi svoju mladenačku ljubav

- središnji dio romana prikazuje Wertherovu zaljubljenost prema bilježnikovoj kćeri Lotti, koja se prije Wertherovog dolaska, po želji majke, zaručila za mladog i privlačnog Alberta

- zaljubljenost prerasta u ljubav koja uništava sve sile Wertherova bića i čini ga ovisnim o Lotti

- u završnom dijelu romana Werther nemogućnost ostvarenja ljubavi rješava samoubojstvom

Werther je romantičarski junak: sklon maštanju, uživa u prirodi, umjetnosti, hipersenzibilan je

Tin Ujević

HRVATSKA KNJIŽEVNOST OD 1929. DO 1952.

- razdoblje socijalno-psihološkog realizma

- književnost se razvijala u vrlo složenim prilikama (II. svj. rat, socijalne krize)

- smrću U. Donadinija i A. B. Šimića gasi se pokret ekspresionizma

- pisci se ponovo vraćaju realizmu (razlozi – politička i gosp. kriza, te soc.problemi)

- 1928.g. lijevo orijentirana hrv. inteligencija želi stvoriti tzv. *socijalnu literaturu*, odnosno književnost koja će se baviti

socijalnom tematikom

- Stevan Galogaža i nekolicina ljudi okupljaju se oko čas. „**Kritika**”

- traže da književnost rješava društveno - političke probleme zanemarujući pritom umjetničku stranu književnosti – da

ima utilitarnu zadaću (korisnu)

- ideje utilitarne književnosti propagirali su časopisi: „**Književnik**”, „**Literatura**”, „**Kultura**” i „**Izraz**”

- tome se suprotstavio M. Krleža, također ljevičar, jer smatra da je književnost umjetnost, a ne sredstvo socijalnopolitičke

borbe („*sukob na knjiž. ljevici*”)

- početak njegova otpora započinje s *Predgovorom podravskim motivima Krste Hegedušića* (predgovor je napisao za

mapu Hegedušićevih grafičkih crteža)

- pored soc. problema, glavna tema proznih djela je i opis psihičkog života likova

- pisci se zalažu za slobodu u umjetničkom stvaranju

- u hrv. književnosti toga 30-tih i 40-tih g. očituje se nekoliko tipova proze:

- 1.) realistično – humoristička (S. Kolar)
- 2.) psihološko – realistička (M. Begović)
- 3.) kritičko – realistička (A. Cesarec)
- 4.) esejističko – filozofska (M. Krleža)

- romanopisci i pripovjedači u svoja djela unose zavičajni ambijent i zavičajni govor (**Krleža** – Zagreb, **I.G. Kovačić** – Gorski kotar, **S. Kolar** – moslavačku sredinu)

- u pjesništvu se javljaju: **1.) intimni motivi** – **Ujević, Cesarić, Tadijanović**

2.) socijalni motivi – **Cesarić, Nikola Šop**

3.) religiozni motivi – **Nikola Šop, Đuro Sudeta**

4.) pejzažni motivi – **Tadijanović., Cesarić**

5.) misaoni motivi – **Ujević, Cesarić**

- procvat dijalektalne lirike :

- ◆ čakavski pjesnici: **Mate Balota** („*Dragi kamen*”) i **Drago Gervais** („*Čakavski stihovi*”)
- ◆ kajkavski pjesnici: **I.G. Kovačić** („*Ognji i rože*”) i **Nikola Pavić** („*Popevke*”)

Ujević,

“Ove su riječi crne od dubine”

- pjesnik, prevoditelj, esejist, kritičar, bohem
- rođen je u Vrgorcu 1891.g., a umro u Zagrebu 1955.
- OŠ završio je u Makarskoj, a gimnaziju u Splitu
- 1909. u Zagrebu upisuje Filozofski fakultet
- za života boravio je u Parizu, Beogradu, Sarajevu, Splitu, Zagrebu
- zbirke pjesama: *Lelek sebra* (1920.), *Kolajna* (1926.), *Auto na korzu* (1932.), *Ojađeno zvono* (1933.), *Žedan kamen na studencu* (1954.)
- osnovni motivi njegovih pjesama: patnja, osamljenost, žena, ljubav

*Ove su riječi crne od dubine
Ove su pjesme zrele i bez buke.
- One su, tako, šiknule iz tmine,
i sada streme ko pružene ruke.*

stremiti - težiti

*Nisam li pjesnik, ja sam barem patnik
i katkad su mi drage moje rane.
Jer svaki jecaj postati će zlatnik
a moje suze dati će đerđane.*

đerđan - ogrlica

*- No one samo imati će cijenu,
ako ih jednom u perli i zlatu,
kolajnu vidim slavno obješenu,
ljubljeni dijete, baš o tvome vratu.*

*perle – staklene kuglice
kolajna - ogrlica*

- lirska misaona pjesma
- nalazi se u zbirci “Kolajna” (najljepša zbirka ljubavne poezije hrv. lirike)
- tema: pjesničko stvaralaštvo
- pjesnikove riječi su pune patnje, boli, one su “*crne od dubine*” jer dolaze iz njegove duše
- Ujević sumnja u sebe kao pjesnika (uvijek je težio ka savršenstvu)
- pjesnik je patnik = u toj patnji pronalazi inspiraciju za svoje pjesme
- iz svakog njegovog jecaja, iz svake njegove suze nastat će najljepši stihovi (najljepše pjesme nastaju iz najveće patnje)
- njegove pjesme “imati će cijenu”, vrijedit će jedino ako naiđu na čitatelja koji će prepoznati njihovu vrijednost i ljepotu
- stilska sredstva:
  - *epiteti: crne, zrele, pružene, drage, ljubljeno;
  - *metafora: “riječi crne od dubine”
  - *poredba: “streme ko pružene ruke”
- strofa: katrena
- stih: jedanaesterac
- rima: abab

TIN UJEVIĆ “NOTTURNO”

- *notturmo/nokturno* – umjetničko djelo (književno, glazbeno, likovno) koje predstavlja noć, noćne prizore, noćna raspoloženja

*Noćas se moje čelo žari,
noćas se moje vjeđe pote;
i moje misli san ozari,
umrijet ću noćas od ljepote.*

pote - znoje

*Duša je strasna u dubini,
ona je zublja u dnu noći;
plačimo, plačimo u tišini,
umrimo, umrimo u samoći.*

zublja - baklja

- lirska misaona pjesma
- motivi: noć, užareno čelo, oznojene vjeđe, ljepota, duševni zanos, tišina, samoća, smrt
- tema: pjesnikovo nadahnuće izazvano ljepotom
- pjesnik je opijen ljepotom (ljepotom noći, žene, života...)
- ta ljepota preobražava pjesnikovu duhovnu unutrašnjost (osjećaj zanosa, sreće)
- preobrazba je vidljiva i na pjesnikovom vanjskom izgledu: užareno čelo, oznojene vjeđe
- taj duševni zanos je toliko velik da je spreman i umrijeti
- metafora: duša – zublja u dnu noći

TIN UJEVIĆ

“SVAKIDAŠNJA JADIKOVKA”

- pjesma se nalazi u zbirci “Lelek sebra” (1916.)
- lirska misaona pjesma
- motivi: osamljenost, bespomoćnost, razočaranje, odbačenost, gubljenje iluzija
- tema: osamljenost pjesnika
- pjesma je podijeljena na četiri dijela:
I. dio - izražava osobnu pjesnikovu tragediju
  - pjesnik se osjeća staro iako je mlad:

*“Kako je teško biti slab,
kako je teško biti sam,
i biti star, a biti mlad.”*

- pjesnikovo lutanje i ponižavanje izraženo je stihovima: *“I gaziti cestama, / i biti gažen u blatu...”*
- smatra da je rođen pod nesretnom zvijezdom: *“Bez sjaja zvijezde udesa
što sijaše nad kolijevkom...”*

II. dio - pjesnikovo prvo obraćanje Bogu

- pjesnik govori o svojim idealima iz mladosti koji sadrže ljepotu i sreću:

*“Bože, sjeti se
svih obećanja blistavih
što si ih meni zadao...”*

- život nije realizirao ideale iz mladosti, već je donio patnju, razočaranje i na kraju samoću
- pjesnik nam otkriva svoj težak život: trnje, kamenje, krvave noge, ranjeno srce, kosti umorne
- svoje patnje poistovjećuje s patnjama Isusa Krista:

*“I znaj da Sin tvoj putuje
dolinom svijeta turobnom
po trnju i kamenju...”*

- svoju samoću izražava stihovima:

*“I nema sestre ni brata,
i nema oca ni majke
i nema drage ni druga...”*

III. dio - pjesnikovo drugo obraćanje Bogu

- započinje stihom: *“Bože, žeže tvoja riječ...”*
- pjesnik je klonuo i ne vidi izlaz iz te svoje situacije
- jedini izlaz vidi u smrti, ili u ljubavi, odgovorima (zašto mu je život ispunjen gorčinom, razočaranjem i patnjom):

*“Jer meni treba moćna riječ
jer meni treba odgovor,
i ljubav, ili sveta smrt...”*

IV. dio - izražava potpunu tragičnost pjesnika: “Jer mi je mučno biti slab, / jer mi je mučno biti sam...”

- želi biti jak i voljen: *“...kada bih mogao biti jak, / kada bih mogao biti drag...”*
- prerano izgubljena mladost:
  - “...no mučno je, najmučnije / biti već star, a tako mlad.”*
- kompozicija: zatvorena (naglašava da su samoća, patnja i razočaranje u životu čovjeka neizbježni)

Tin Ujević

“Pobratimstvo lica u svemiru”

- lirska misaona pjesma
- tema: svijest o zajedništvu
- pobratimstvo: zajedništvo ljudi - svim ljudima zajednički su: snovi, misli, lutanja, grijesi, snaga, teret sudbine...
- osnovna misao: život je božanski vječan, a čovjek je dio svemira
  1. strofa – pjesnikovo ohrabrenje - nismo sami u svojim nevoljama, snovima
    - i drugima se događa ono što i nama
    - ...”Ima i drugih nego ti
koji nepoznati od tebe žive tvojim životom.”...*
  2. strofa – pjesnikovo upozorenje
    - svoje misli i razmišljanja dijelimo sa drugima
    - čovjek je dio cjeline
  3. i 4. strofa - oduvijek je čovjek “dijelio” s drugima nešto svoje (misli, snove, sudbinu)

- 5. strofa – smatramo da smo bolji od drugih - osjećaj vlastite vrijednosti
- 6. strofa – svi smo isti, isto se ponašamo u zloći i radosti,
  - istu sudbinu “nosimo” – zajednička nam je sudbina
- 7. strofa – čovjek je dio svemira: ... ”*Ja sam u nekom tamo neznancu, i na zvijezdi dalekoj, raspreden...*”
- 8. strofa – svijest o vlastitoj individualnosti: “*Ja sam ipak ja, svojeglav ....*”

-Tin Ujević - pjesnik, prevoditelj, esejist, kritičar, boem

- najznačajnija i najoriginalnija ličnost hrvatskog pjesništva 20.st.
- rođen je u Vrgorcu 1891.g., a umro u Zagrebu 1955.
- OŠ završio je u Makarskoj, a gimnaziju u Splitu
- 1909. u Zagrebu upisuje Filoz. fakultet (1. put se pojavljuju u knjiž. sonetom „Za novim vidicima“)
- za života boravio je u Parizu, Beogradu, Sarajevu, Splitu, Zagrebu
- zbirke pjesama: *Lelek sebra* (1920.), *Kolajna* (1926.), *Auto na korzu* (1932.), *Ojađeno zvono* (1933.), *Žedan kamen na studencu* (1954.)
- osnovni motivi njegovih pjesama: patnja, osamljenost, žena, ljubav
- stvaralačke faze: a) rane pjesme – nastaju pod utjecajem Matoša (pisane sonetom)
  - prevladavaju domoljubni, pejzažni i intimni motivi
- b) prva faza - zbirke nastale u Parizu (*Lelek sebra*, *Kolajna*), prožete samoćom, patnjom i ljubavlju (utjecaj Baudelairea), pisane sonetom
- c) druga faza – okreće se misaonoj poeziji (teme: čovjek i njegovo stvaranje, priroda)
  - zastupljen je slobodan stih (*Auto na korzu*, *Ojađeno zvono*)
- d) treća faza – donosi pjesnikovo mirenje sa svijetom i samim sobom (*Žedan kamen na studencu*)

Tin Ujević

„Božanska žena, gospo nepoznata“ (IX.)

- iz zbirke pjesama *Kolajna* (kolajna – ogrlica)
- lirski ljubavna pjesma
- tema: nedostižnost voljene žene
- motivi: božanska žena, gospa nepoznata, strepnja, zlato, srce, sunce, mjesec
- pjesnik se obraća nepoznatoj ženi (plod njegove mašte)
- čezne za ljubavlju, strepi od siline osjećaja i od ženine ljepote
- simbolika ženskog imena Beata (Blažena) – donijela bi mu blaženstvo i sreću
- ostaje mu samo san i sveprisutno pitanje: tko je ona, što je ona, gdje je ona?
- pjesnički oblik: sonet
- rima: abba abba cdd cdd
- stih: jedanaesterac
- uzori: Petrarca, trubaduri, Matoš
- stilska sredstva:
  - *retoričko pitanje – ...“ dokle, i kamo mene misliš vući?“ ...
  - *metafore: zlatni zvekir – njegova ljubav
bešćutna vrata – njeno srce

Tin Ujević "Visoki jablani"

- iz zbirke pjesama "Auto na korzu"
- lirska misaona pjesma
- tema: uloga pjesnika u društvu

suprotnost:

oni

-----

mi

visoki jablani (pjesnici, umjetnici)

- *obični „mi” („prizemni“ ljudi)*

šire obzore svijeta

- *uskogrudni (ograničenih nazora)*

snažni (zahvaljujući patnji)

- *slabi, nemoćni*

imaju polet orlova (polet u umjetničkom stvaranju)

- *rezignirani (bezvoljni, ravnodušni)*

vođe za slobodu prava (glasni, bune se, usamljeni)

- *nenametljivi, tihi, „nestali“ u masi*

teže ka višim oblicima života ("u visine")

- *teže ka materijalnom („u dolini")*

- pjesnici su ti koji prepoznaju ljudsku patnju, sve ljepote ovoga svijeta
- ljudi nisu svjesni njihove ulogu u društvu
- pate zbog toga što ne mogu ostale uzdignuti do svojih visina, oni su neshvaćeni i neprihvaćeni od tzv. običnih ljudi
- kraj pjesme: pesimizam – ljudi ne čitaju poeziju
- „*samo zvijezde, samo zvijezde*“ – težnja za višim oblicima života
- strofe imaju nejednak broj stihova
- ritam pjesme: usporen – postignut prebacivanjem

MIROSLAV KRLEŽA „GOSPODA GLEMBAJEVI”

RAZDOBLJE U HRVATSKOJ KNJIŽEVNOSTI

OD 1929. DO 1952.

- razdoblje socijalno-psihološkog realizma
- književnost se razvijala u vrlo složenim prilikama (II. svj. rat, socijalne krize)
- smrću U. Donadinija i A.B. Šimića gasi se pokret ekspresionizma
- pisci se ponovo vraćaju realizmu (razlozi – politička i gosp. kriza, te soc.problemi)
- 1928.g. lijevo orijentirana hrv. inteligencija želi stvoriti tzv. *socijalnu literaturu*, odnosno književnost koja će se baviti socijalnom tematikom

- Stevan Galogaža i nekolicina ljudi okupljaju se oko čas. „**Kritika**”
- traže da književnost rješava društveno - političke probleme zanemarujući pritom umjetničku stranu književnosti – da ima utilitarnu zadaću (korisnu)
- ideje utilitarne književnosti propagirali su časopisi: „**Književnik**”, „**Literatura**”, „**Kultura**” i „**Izraz**”
- tome se suprotstavio M. Krleža, također ljevičar, jer smatra da je književnost umjetnost, a ne sredstvo socijalnopolitičke borbe („*sukob na knjiž. ljevici*”)
- početak njegova otpora započinje s **Predgovorom podravskim motivima Krste Hegedušića** (predgovor je napisao za mapu Hegedušićevih grafičkih crteža)
- pored soc. problema, glavna tema proznih djela je i opis psihičkog života likova
- pisci se zalažu za slobodu u umjetničkom stvaranju
- u hrv. književnosti toga 30-tih i 40-tih g. očituje se nekoliko tipova proze:
  - 5.) *realistično – humoristička* (S. Kolar)
  - 6.) *psihološko – realistička* (M. Begović)
  - 7.) *kritičko – realistička* (A. Cesarec)
  - 8.) *esejističko – filozofska* (M. Krleža)
- romanopisci i pripovjedači u svoja djela unose zavičajni ambijent i zavičajni govor (**Krleža** – Zagreb, **I.G. Kovačić** – Gorski kotar, **S. Kolar** – moslavačku sredinu)
- u pjesništvu se javljaju:
  - 1.) *intimni motivi* – Ujević, Cesarić, Tadijanović
  - 2.) *socijalni motivi* – Cesarić, Nikola Šop
  - 3.) *religiozni motivi* – Nikola Šop, Đuro Sudeta
  - 4.) *pejzažni motivi* – Tadijanović., Cesarić
  - 5.) *misaoni motivi* – Ujević, Cesarić
- procvat dijalektalne lirike :
  - ◆ čakavski pjesnici: **Mate Balota** („*Dragi kamen*”) i **Drago Gervais** („*Čakavski stihovi*”)
  - ◆ kajkavski pjesnici: **I.G. Kovačić** („*Ognji i rože*”) i **Nikola Pavić** („*Popevke*”)

O piscu

- Miroslav Krleža - pisac, pjesnik, dramaturg, esejist
- najveći hrvatski pisac 20. stoljeća
- rodio se 7. srpnja 1893. u Zagrebu
- u književnosti se javlja 1914. g. dramom *Legende*
- 1950. g. imenovan je ravnateljem Leksikografskog zavoda u Zagrebu

- umro je 29. prosinca 1981.g. u Zagrebu
- književno stvaralaštvo:
  - 1.) poezija – u početku ekspresionist
    - najveći poetski ostvaraj - Balade Petrice Kerempuha
  - 2.) proza - Krležini su romani pisani bujnim stilom i jezikom, puni novotvorenica i složenica, bogati
    - esejističkim odlomcima
- govore o ljudskom postojanju, umjetnosti, politici i povijesti.
- najznačajniji romani su: Povratak Filipa Latinovicza, Banket u Blitvi, Na rubu pameti, Zastave
- 3.) drama
  - Gospoda Glembajevi, U agoniji, Leda (30-ih god. 20. st.)
  - najbolji dramski opus, ispunjen psihološkom motivacijom i psihološkom analizom likova

Gospoda Glembajevi

- prva drama iz trilogije o Glembajevima (U agoniji, Leda)
- **vrijeme radnje**: neposredno pred 1.svj. rat;
- **mjesto radnje**: Zagreb
- **tema**: ekonomsko i moralno propadanje obitelji Glembay
- **likovi**:
  - Ignjat Glembay** - bankar i industrijalac, direktor firme “Glembay Ltd.”
  - barunica Castelli-Glembay (Charlotte)** - druga supruga Ignjata Glembaja
  - Leone Glembay** - sin Ignjata Glembaja iz prvog braka
    - slikar, dr. filozofije, vrijeme provodi po europ. metropolama
    - opterećen svojim porijeklom i majčinom tragedijom
    - želi se riješiti tog glembajevskog u sebi
  - sestra Angelika Glembay** - dominikanka (časna sestra), pravim imenom Beatrix
    - udovica starijeg Glembajevog sina Ivana
  - Alojzije Silberbrant** – dr. teologije, kućni učitelj baruničina sina i njezin ljubavnik
  - Puba Fabriczy-Glembay** - pravni savjetnik firme “Glembay”
  - Titus Fabriczy-Glembay** – Pubin otac, Glembajev rođak
  - Oliver Glembay** – sin barunice Castelli i Ignjata
- drama započinje proslavom obljetnice firme “Glembay Ltd.” kojoj prisustvuje i Leone
- po povratku Leone otkriva zagušljivu atmosferu u kući svoga oca i uviđa novu dramu u kojoj će ispaštati njegov otac
- pokušava spriječiti tragediju, ali stjecajem okolnosti ubrzava njen kraj
- **sukob s ocem**: zbog majčine smrti te otkrivanja baruničinog razvratnog života
- 3. čin - sukob između Leona i barunice Castelli
- baruničino priznanje – svjesno je unovčila svoje godine provedene u kući Glembay
- završetak: barunica otkriva financijsku propast svoga muža, ali i propast svoje imovine
- bijesna što je ostala bez novca, ponavlja riječi grofice Barboszy „da su svi Glembajevi ubojice i varalice” – u naletu bijesa ubija ju škarama (vidi u noj sve ono glembajevsko)
- iako je poricao svoju pripadnost Glembajevima, ipak u njemu prevladava glembaj. krv

OBITELJ GLEMBAY

<u>Privid (iluzija)</u>	<u>Stvarnost (istina)</u>
- bogatstvo	- lažljivci
- ljepota	- kradljivci
- moć	- ubojice
- sreća	- varalice

- potvrđena je legenda barunice Barboczy: Leone je ubojica, Ignjat varalica, barunica bludnica i ubojica, Oliver razbojnik

- sve glembajevske krize rješavaju se rasipništvom, ludilom, ubojstvima i samoubojstvima

HRVATSKI REALIZAM (Posljednji Stipančići)

- obuhvaća razdoblje od **1881. do 1892./1895.** – zag. studenti zapalili mađ. zastavu

/ /

umro A. Šenoa Matoš izdao novelu “Moć savjesti”

- lat. realis – stvarno, istinito, realno
- 80- tih god. 19.st. položaj Hrvatske u sastavu Austro-Ugarske postaje sve teži
- Hrvatska ekonomski propada, politički je razjedinjena (dolazi do sukoba između hrv. stranaka)
- 1883. na hrv. bansko prijestolje dolazi Khuen Hedervary (vladao do 1903.g)
- za vrijeme njegove vladavine provodi se mađarizacija
- završetak realizma: 1895.- zagreb. studenti javno na trgu zapalili mađ. zastavu u znak protesta
- pisci smatraju da u knjiž. stvaralaštvu nema uljepšavanja ni idealiziranja (zamjerka Šenoi)
- dužnost pisca je da se kritički odnosi prema društvu

- KARAKTERISTIKE REALIZMA -

- 1. pisci su politički i društveno angažirani** (Eugen Kumičić, Ante Kovačić, Ksaver Šandor Gjalski i Silvije Strahimir Kranjčević bili su uključeni u rad Hrv. stranke prava)
- 2. pisci opisuju kraj iz kojeg potječu - regionalizam**
Slavonija - Josip Kozarac (u „Teni” opisuje Vrbanju)

Josip Eugen Tomić (u romanu „Opančareva kći” opisuje Požegu u 19.st)

Primorje i Istra - Vjenceslav Novak (u romanu „Posljednji Stipančići” opisuje propast patricijske obitelji u Senju)

Eugen Kumičić (u romanu „Začuđeni svatovi” iznosi sliku života u Istri)

Zagorje – Ante Kovačić (u romanu „U registraturi” govori o raslojavanju sela)

K.Š. Đalski („Ugledni i plemeniti Cintek”)

3. u djela se unose autobiografski elementi („U registraturi”)

4. u djela se unose romantičarski elementi („U registraturi”, „Opančareva kći”)

5. književne vrste: roman pripovijetka, novela

- **TEMATIKA REALIZMA** -

1. **odnos sela i grada** (A. Kovačić “U registraturi”)

2. **propadanje plemstva** (K.Š. Đalski “Ugledni i pl. Cintek”)

3. **život intelektualaca** (K.Š.Đalski „U noći”)

4. **socijalni problemi** (V. Novak „Iz velegradskog podzemlja”, „Posljednji Stipančići”, J. Kozarac „Tena”)

- **Časopisi:** *Vijenac* (uređuje ga Fran Folnegović)

Hrvatska vila (A. Harambašić)

Balkan

Nada (sarajevski časopis, okupljao je književnike Zagreba, Sarajeva i Beograda; uređuje ga S.S.Kranjčević)

Vjenceslav Novak (1859.-1905.)
Posljednji Stipančići

- najplodniji pisac hrvatskog realizma
- “hrvatski Balzac”
- opisivao je dvije sredine: Senj i Zagreb
- djela: pripovijetke – *Iz velegradskog podzemlja*, *U glib*
romani – *Posljednji Stipančići*, *Pavao Šegota*, *Tito Dorčić*
- vrijeme radnje: 1. polovica 19.st.
- mjesto radnje: Senj
- **tema:** propadanje ugledne senjske patricijske obitelji Stipančić
- obitelj **Stipančić** čine:
  - **autoritativni otac Ante**
    - svu svoju pažnju i ljubav usmjerio na sina dok kćerku potpuno zanemaruje
    - sav svoj imetak potrošio na sina
    - ženu i kćerku ostavio u potpunoj neimaštini
  - **požrtvovna majka Valpurga**
    - povučena, plaha, podređena autoritetu svoga muža
  - **rastrošni i nemoralni sin Juraj** – razmetni sin
    - bezobziran, sebičan, bezosjećajan, sklon porocima
    - promijenio ime u Gyorgy Istvanffy
  - **nesretna i dobra kći Lucija**
    - osjeća se zapostavljena, neslobodna i neravnopravna
    - zaljubljena u Alfreda, Jurjeva prijatelja
    - na kraju umire od tuberkuloze

- **Martin Tintor** – mladi sjemeništarač, zaljubljen u Luciju
- na Valpurginu zamolbu piše Luciji pisma predstavljajući se kao Alfred

✓ **uokviren roman** – počinje i završava **istim likovima**, vremenom i mjestom

* Novak se u romanu bavi mnogim problemima:

- 1.) obiteljski odgoj
- 2.) odnos roditelja i djece
- 3.) uloga žene u patrijahalnoj obitelji
- 4.) propadanje patricijske obitelji
- 5.) ilirizam i njegov odjek u Senju

Posljednji Stipančići

- roman iz razdoblja realizma (kraj 19. st.)
- obiteljski roman, društveni roman, roman lika
- analiza društva, prikaz političkih odnosa, propast jedne senjske patricijske obitelji, prikaz odnosa u obitelji
- položaj žene u obitelji i društvu
- socijalna i psihološka motivacija postupaka likova
- regionalna obilježnost
- uokvirena kompozicija, kronološko i retrospektivno pripovijedanje, umetanje pisama